България

Резюме

Конституцията гарантира свобода на религията и на съвестта. Вероизповеданията могат да изповядват вярата си без да се регистрират, но регистрираните вероизповедания се ползват с известни предимства. По Конституция Източното православие е признато за „традиционна“ религия на държавата, а законът освобождава Българската православна църква (БПЦ) от изискването за регистрация. През април Върховният касационен съд призна за виновни 13 мюсюлмански лидери по обвинения в разпространение на салафизъм, определен от съда като антидемократична идеология. Един имам бе осъден на една година лишаване от свобода. През декември Пазарджишкият окръжен съд призна за виновни 14 мюсюлмани от ромски произход за оказване подкрепа на ИДИЛ, подпомагане на чуждестранни бойци, подбудителство към война и разпространение на салафизъм. Тринайсет от тях получиха ефективни присъди, а един бе осъден условно. През август правителството разреши регистрация на Мюсюлманска общност „Ахмадия“. Мюсюлмански водачи заявиха, че няколко общини са отказали разрешение за изграждане на нови или рехабилитация на съществуващи религиозни обекти. Главното мюфтийство заяви, че опитите му по съдебен път да получи признание като законен правоприемник на Мюсюлманските вероизповедни общини отпреди 1949 г., с цел възстановяване на собствеността му върху имотите, експроприирани от бившето комунистическо правителство, са в безизходица. Парламентът прие законодателство, даващо на вероизповеданията до 10 години отсрочка за погасяване на задължения към бюджета и предвиждащо шесткратно увеличение на държавното финансиране за БПЦ и мюсюлманската общност. Приети бяха множество съдебни решения, отменящи забрани на местните власти върху религиозната агитация на Свидетелите на Йехова; въпреки това полицията в няколко общини продължи да

твърди, че групата няма право да разпространява литература по улиците и да извършва религиозна агитация по домовете.

Според проучване на Европейската комисия, публикувано през май, за 20% от запитаните дискриминацията по религиозен признак е широко разпространена. Членове на Църквата на Исус Христос на светиите от последния ден (Църквата на Исус Христос) и Свидетели на Йехова съобщиха за тормоз и заплахи. Свидетелите на Йехова съобщиха за по-нататъшно намаляване на случаите на физически нападения и тормоз, но заявиха, че някои медии представят в изопачена светлина тяхната дейност. През февруари 200-300 души участваха в организирания от Българския национален съюз ежегоден марш в памет на Христо Луков, лидер на пронацистка организация от 40-те години на миналия век. Няколко официални лица направиха изявления против марша и Столична община се опита да го забрани, но забраната бе отменена от съда. Еврейски неправителствени организации (НПО) изразиха загриженост относно, според тях, продължаващото нарастване на антисемитските изказвания в политическата риторика, в традиционните и в новите медии, както и публичното показване на антисемитски символи. Мюсюлмани и евреи съобщиха за случаи на вандализъм срещу техни имоти. Високопоставени сановници от БПЦ отхвърлиха призивите на Папа Франциск за вселенско единство, отправени по време на посещението му през май, като пловдивският митрополит Николай заяви: „Невъзможно е да се обединят светлината и тъмнината.“ Националният съвет на религиозните общности продължи с усилията си да насърчава религиозна толерантност.

Посланикът на САЩ по въпросите на религиозните свободи се срещна с външния министър и религиозни водачи по време на посещението си в страната през май, за да обсъди борбата срещу преследването по религиозни причини, както и важността на религиозната свобода в борбата срещу насилствения екстремизъм. Посланикът на САЩ подкрепи усилията на гражданското общество за насърчаване на толерантността и манифеста срещу езика на омразата, приет от Министерския съвет. Посланикът на САЩ и други служители на посолството продължиха да обсъждат случаи на дискриминация по религиозен признак, тормоз срещу религиозни малцинства и законодателни инициативи, ограничаващи

религиозната дейност, включително с представители на Народното събрание, Дирекцията по вероизповеданията, със службата на омбудсмана, с Комисията за защита от дискриминация, с местната власт, правоприлагащите органи и с по-малки вероизповедания.

Раздел I. Демография на вероизповеданията

По оценка на правителството на САЩ, населението на страната е 7.0 милиона (приблизителни данни към средата на 2019 г.). Според преброяването от 2011 г. (най-новото засега), 76% от населението се определят като източноправославни християни, повечето принадлежащи към БПЦ. Преброяването установи като втора по големина религиозна група мюсюлманите, съставляващи приблизително 10% от населението, следвани от протестанти (1,1%) и католици (0,8%). Православни християни от Арменската апостолическа православна църква (ААПЦ), евреи, Свидетели на Йехова, представители на Църквата на Исус Христос и други групи заедно съставляват 0,2% от населението. Според преброяването, 4,8% от анкетираните нямат религия, а 7,1% не са посочили такава. Според доклад на неправителствената организация Агенция за социални анализи, публикуван през април, 74% от хората се определят като православни християни, 10% като мюсюлмани, 13% като атеисти и 3% принадлежат към други течения в религията.

Някои религиозни малцинства са концентрирани по географски признак. Много мюсюлмани, включително етнически турци, роми и помаци (потомци на българи славяни, приели исляма по време на османското владичество) населяват Родопите по протежение на южната граница с Гърция и Турция. Мюсюлмани етнически турци и роми живеят на големи групи в североизточната част и по Черноморието. Известен брой роми, наскоро приели исляма, живеят в градове в централната част като Пловдив и Пазарджик. Според преброяването, близо 40% от католиците живеят в или около Пловдив. В преобладаващата си част, немногобройната еврейска общност живее в София, Пловдив и по Черноморието. Протестантите са разпръснати из цялата територия на страната, но доколкото много роми са приели протестантизма, те са по-многобройни в области със

значително ромско население. Приблизително 80% от градското население и 62% от населението на селските райони се определят като православни християни. Близо 25% от селското население се определят като мюсюлмани, сравнено с 4% от населението на градовете.

Раздел II. Състояние на спазването на религиозните свободи от държавата

ПРАВНА РАМКА

Конституцията провъзгласява като неприкосновени свободата на съвестта и избора на религия или атеизъм, забранява дискриминацията по религиозен признак и задължава държавата да съдейства за поддържане на търпимост и взаимно зачитане между вярващи от различни вероизповедания, както и между вярващи и невярващи. В нея се посочва, че не може да има ограничения пред упражняването на която и да било религия, и че религиозните убеждения, институции и общности не бива да се използват за политически цели. Конституцията ограничава свободата на религията дотолкова, доколкото нейното упражняване не е във вреда на националната сигурност, обществения ред, здравето и морала, както и в ущърб на правата и свободите на другите. Тя постановява също така, че никой не може да бъде освободен от задълженията, вменени му от конституцията или закона, на основание на религиозните си или други убеждения. Конституцията предвижда също така отделянето на религиозните институции от държавата и забранява формирането на политически партии по религиозен признак, както и на организации, подстрекаващи към религиозна вражда. Законът не допуска каквито и да било привилегии, основани на религиозна принадлежност.

Конституцията посочва източното православие като традиционна религия за страната. Законът конституира БПЦ като правен субект, като я освобождава от задължението за съдебна регистрация, каквото е в сила за всички останали религиозни групи, желаещи да получат статут на юридическо лице.

Наказателният кодекс предвижда до три години лишаване от свобода за извършители на нападения срещу отделни лица или групи по причина на религиозната им принадлежност. Подстрекателите и водачите на такова нападение могат да получат присъда до шест години лишаване от свобода. Възпрепятстващите други лица в изповядване на тяхната вяра или в извършване на религиозни ритуали и богослужения, както и принуждаващите други лица да участват в религиозни ритуали и богослужения, могат да бъдат осъдени на лишаване от свобода за срок до една година. Нарушаването на свободата на лице или група да придобие или упражнява религиозно убеждение се наказва с глоба от 100 до 300 лева. Ако нарушението е извършено от юридическо лице, глобата може да бъде в размер от 500 до 5 000 лева.

За да бъдат законово признати на национално равнище, законът изисква от вероизповеданията, с изключение на БПЦ, да извършат регистрация в Софийски градски съд. В искането за регистрация трябва да посочат: наименование и официален адрес на вероизповеданието; описание на неговите религиозни убеждения и богослужение, организационна структура и структурни звена, ред за управление, органи и мандатност; списък на официалните представители и реда на тяхното избиране; ред на свикване на събрания и взимане на решения; както и информация относно финансите и имуществото му и процедурата на прекратяване на дейността му и обявяването му в ликвидация. По искане на съда Дирекция „Вероизповедания“ към Министерския съвет предоставя експертно становище относно регистрацията. Подалите искане за регистрация са длъжни да уведомят Дирекция „Вероизповедания“ в седемдневен срок след получаване на съдебното решение по тяхната регистрация. Подалите искане за регистрация имат право да обжалват отказа пред Софийския апелативен съд и впоследствие пред Върховния касационен съд. Законът не изисква официална регистрация от местните поделения на регистрирани вероизповедания, а единствено да уведомят местните власти, които да ги впишат в регистър. От местните поделения не са длъжни да подават искане за регистрация до местния съд. Законът забранява регистрацията на различни вероизповедания под едно и също наименование на едно и също място. По искане на Дирекция „Вероизповедания“ или на прокурор съдът може да анулира регистрацията на дадено вероизповедание по причина на

системни закононарушения. Освен БПЦ, има още 191 регистрирани вероизповедания.

Законът задължава държавата да осигурява финансиране за всички регистрирани вероизповедания в зависимост от броя на самоопределилите се техни членове при последното преброяване (2011 г.), в размер от 10 лева на човек за вероизповедания, съставляващи над 1% от населението, и в различни размери за останалите.

Регистрираните вероизповедания имат право да извършват богослужения, да притежават финансови сметки и активи като молитвени домове и гробища, да предоставят здравни, социални и образователни услуги, да бъдат освобождавани от имотен данък и други задължения, както и да участват в търговски предприятия.

Нерегистрирани вероизповедания имат право да осъществяват религиозна дейност, но не ползват привилегиите, дадени на регистрираните като достъп до държавно финансиране и право да притежават имущество, да откриват финансови сметки на свое име, да поддържат училища и болници, да бъдат освобождавани от имотен данък и да продават стоки с религиозен характер.

Законът ограничава носенето на обществени места на покриващи лицето елементи на облеклото, като предвижда глоба от 200 лева за първо нарушение и 1 500 лева за последващи нарушения.

Законът позволява на регистрираните, но не и на нерегистрирани вероизповедания да издават, внасят и разпространяват религиозни публикации. Законът не ограничава религиозната агитация с цел привличане на последователи както от регистрирани, така и от нерегистрирани групи. Някои общински наредби обаче ограничават дейността на нерегистрирани религиозни групи в извършването на религиозна агитация, включително по домовете, като изискват притежаването на местно разрешително за разпространение на религиозна литература на обществени места.

По закон държавните училища на всички равнища имат право, но не и задължение, да преподават историческите, философски и културни аспекти на

религията и да запознават учениците си с нравствените ценности на различните изповедания като част от основното учебно съдържание. Всяко училище има право да преподава която и да било от регистрираните религии в специален курс като част от свободно избираемото учебно съдържание по желание на поне 13 ученика и при наличие на учебници и преподаватели. Министерството на образованието и науката одобрява учебното съдържание и предоставя учебници за тези специални курсове по религия. Ако дадено държавно училище не е в състояние да заплаща на преподавател по религия, то има право да приеме спонсорство от частен дарител или да ползва учител от регистрирано вероизповедание. Законът позволява също така и на регистрирани вероизповедания да поддържат свои средни и висши училища, стига да отговарят на държавните стандарти за светско образование.

Комисията за защита от дискриминация е независим държавен орган, натоварен с превенция и защита от дискриминация, включително по признак „религия“, и осигуряване на равни възможности. Тя функционира като граждански съд, който се произнася по жалби за дискриминация, без да събира такса за услугите си. Нейните решения могат да бъдат обжалвани пред административните съдилища. Ако комисията поеме даден случай, тя го възлага на състав от експерти, след което го разглежда на открито заседание. При установяване на проява на дискриминация комисията може да налага глоби от 250 до 2 000 лева. При повторно нарушение комисията може да удвои размера на глобата. Районните съдилища също могат да гледат граждански дела за дискриминация по религиозен признак.

Със закон е създадена независимата институция на омбудсмана, изпълняваща функциите на обществен застъпник на граждани, които смятат, че държавните или общински власти или доставчици на обществени услуги са нарушили с действие или бездействие техните права и свободи, включително такива, свързани с религията. Омбудсманът може да изисква информация от властите, да изпълнява посреднически функции при разрешаване на спорове, да прави предложения за прекратяване на съществуващи практики, да сезира прокуратурата и да иска от Конституционния съд премахването на законови разпоредби, които счита за противоконституционни.

Наказателният кодекс предвижда до три години лишаване от свобода за формиране на „политическа организация на религиозна основа“ или за използване на църква или религия за разпространение на пропаганда срещу властта на държавата и нейните дейности.

Наказателният кодекс забранява проповядването и подбуждането към дискриминация на религиозна или друга основа, към насилие или омраза „чрез слово, печат или други средства за масова информация, чрез електронни информационни системи или по друг начин“, както и религиозно мотивирани нападения или увреждане на имущество. Всяко от тези закононарушения се наказва с лишаване от свобода за срок от една до четири години и глоба от 5 000 до 10 000 лева, както и с „обществено порицание“. Оскверняването на религиозни символи или обекти, включително молитвени домове и гробове, се наказва с лишаване от свобода за срок до три години и глоба от 3 000 до 10 000 лева.

Регистрираните вероизповедания са длъжни да водят регистър на свещенослужителите и служителите си, да осигуряват на Дирекция „Вероизповедания“ достъп до регистъра и да издават удостоверение на всеки свещенослужител, който е длъжен да го носи със себе си като доказателство, че представлява съответното изповедание. На чужденци представители на вероизповедания могат да се издават разрешения за продължително пребиваване, но за да бъде позволено на чужденец да води богослужение по време на престоя си, групата е длъжна да уведоми предварително Дирекция „Вероизповедания“.

Законът предвижда реституция на недвижимо имущество, експроприирано по време на комунизма; същият закон се прилага и за искове за възстановяване на собственост във връзка с Холокоста.

Страната е страна по Международния пакт за граждански и политически права.

ДЪРЖАВНИ ПРАКТИКИ

На 10 декември Пазарджишкият окръжен съд се произнесе по делото срещу 14 мюсюлмани от ромски произход, осъждайки водача им, ислямския проповедник

Ахмед Муса, на 8 ½ години лишаване от свобода. Дванайсет подсъдими получиха присъди между 12 и 42 месеца лишаване от свобода, а единствената жена в групата получи двугодишна условна присъда. Делото срещу Муса и неговите последователи започна през 2016 г. по обвинения в оказване подкрепа на ИДИЛ, подпомагане на чуждестранни бойци, пропагандиране на салафизъм, който определян от държавата като антидемократична идеология, и подбудителство към война.

През април Върховният касационен съд постанови окончателна присъда по друго дело срещу 13 мюсюлмански лидери, сред които и Ахмед Муса, потвърждавайки присъдите на Пловдивския апелативен съд от една година условно и 3 000 лева глоба за имама на Сърница Саид Мутлу, 10 месеца условно е 3 000 лева глоба за мюфтията на Пазарджик Абдулах Салих и една година лишаване от свобода за Ахмед Муса, който ще изтърпи четиригодишна присъда поради предишна тригодишна условна присъда за разпространение на радикална идеология. В съдебното си решение съдът посочи, че в петъчните си проповеди Муса е проповядвал омраза срещу християни, евреи и другите различни от исляма религии. През 2012 г. 13-имата мюсюлмански лидери получиха обвинения за разпространение на салафизъм, определен от прокуратурата в първоинстанционния съд като антидемократична идеология, и за членуване в нелегална радикална организация. Съдът наложи глоби между 1 500 и 2 000 лева на останалите деветима обвиняеми, а един бе признат за невинен. През 2016 г. Върховният касационен съд отмени осъдителната присъда срещу Муса и глобите срещу останалите 12 мюсюлмани, като върна делото за повторно разглеждане от Пловдивския апелативен съд.

През август правителството разреши регистрацията на Мюсюлманска общност „Ахмадия“, с което се съобрази с решението от 2017 г. на Европейския съд по правата на човека, че държавата е нарушила Европейската конвенция за правата на човека, отхвърляйки заявката за регистрация на тази група.

През юли Смолянският районен съд постанови едногодишна условна присъда, 5 000 лева глоба и обществено порицание (публикуване или поставяне на видно

място на съобщението за наложеното наказание) на Ефрем Моллов за проповядване на етническа и религиозна омраза с книгата „*Има ли бъдеще Велика България или защо бе скрита историята на помаците*“. Съдът определи, че книгата изкривява историята, възхвалявайки помаците за сметка на други граждани на страната.

В допълнение към годишните бюджетни субсидии, правителството предостави 25,77 милиона лева на БПЦ и мюсюлманската общност в съответствие със законодателство, прието през 2018 г. и влязло в сила през отчетната година, което предвижда вероизповеданията да получават по 10 лева на последовател, установен в преброяването от 2011 г., ако общият брой на самоопределилите към съответното вероизповедание лица надхвърля 1% от населението на страната. Съперничеща на Мюсюлманското изповедание група – тази на Мюсюлманското сунитско ханефитско вероизповедание, водена от Недим Генджев, заяви, че следва да бъде получател на държавната субсидия, тъй като „сунитско“ е част от наименованието й, а мнозинството от българските мюсюлмани се самоопределят като „сунити“.

Представители на Обединени евангелски църкви заявиха, че протестантите не получават справедливо отношение, тъй като, макар общата им численост да надхвърля 1% от населението, не са получили съответстваща сума в държавни субсидии, вероятно защото не са представени като единна организация.

От националния бюджет бяха отпуснати 5,5 милиона лева за изграждане и поддръжка на храмове и свързани с тях разходи, в сравнение с 5 милиона лева през 2018 г. Сумата включва 4,1 милиона лева за БПЦ, 460 000 лева за мюсюлманската общност; и по 70 000 лева за Католическата църква, за ААПЦ и за еврейската общност. От бюджета бяха отпуснати 120 000 лева за други регистрирани вероизповедания, подали заявки за финансиране до Дирекция “Вероизповедания“, като към месец юли дирекцията бе разпределила 58 000 лева между седем групи. Освен това от държавния бюджет бяха отпуснати 350 000 лева за поддръжка на религиозни обекти с национално значение, 60 000 лева за публикуване на религиозни книги и изследвания, и 40 000 лева за подкрепа на

междуконфесионалния диалог, религиозната толерантност и превенцията на дискриминация. От бюджета бяха оставени 160 000 лева в резервен фонд.

През март Народното събрание прие законодателство, позволяващо на религиозни групи до 10 години отсрочка за погасяване на публични задължения, натрупани към 31 декември 2018 г. Това беше в полза на Мюсюлманско изповедание, което дължеше 8,1 милиона лева, и БПЦ, която дължеше 160,000 лева. Управляващата партия Граждани за европейско развитие на България (ГЕРБ) бе предложила пълно опрощаване на задълженията, но опозиционната Българска социалистическа партия се противопостави на това. Според поправката в закона държавната субсидия не може да бъде използвана за погасяване на задълженията.

Свидетелите на Йехова заявиха, че изискването в закона за предоставяне на властите на имената и данните за контакт на всички свещенослужители нарушава свободата на необявяване на религиозната принадлежност, гарантирана от Конституцията.

Малки религиозни групи сигнализираха, че десетки общини, в това число областните центрове Кюстендил, Шумен и Сливен, продължават да приемат наредби, забраняващи религиозна агитация по домовете и разпространение на религиозна литература. Няколко общини, включително Кюстендил и Сливен, забраняваха провеждането на каквато и да било религиозна дейност от нерегистрирани религиозни групи. През годината обаче общините Варна и Враца отмениха в изпълнение на съдебна заповед своите ограничения върху дейността на нерегистрирани религиозни групи, а община Плевен премахна доброволно тези ограничения.

Свидетелите на Йехова съобщиха, че в резултат на успешно водените от изповеданието през последните две години съдебни дела в по-малко общини има наредби, ограничаващи религиозната им дейност, включително такива, с които им се забранява да изразяват публично религиозните си убеждения и да извършват, според формулировката, използвана в наредбите, „религиозна агитация по улиците на градовете“, разпространявайки безплатни печатни материали, както и

да посещават граждани в домовете им – нещо, което често се описва като „религиозна пропаганда“. Свидетелите на Йехова продължиха обаче да сигнализират за случаи, в които полицията или представители на местната власт са глобявали, заплашвали, предупреждавали или съставяли актове на отделни техни членове за нарушаване на въпросните наредби. Те разказваха, че в някои случаи общините са предприели действия в резултат на постъпили оплаквания от граждани и са наложили глоби или другояче са ограничили уличната им дейност, независимо че тя не е изрично забранена от местните наредби. Обичайно съдилищата отменяха тези глоби, когато биваха обжалвани от Свидетелите на Йехова.

Свидетелите на Йехова сигнализираха, че на 5 януари в Кюстендил двама полицейски служители се приближили до трима техни членове, докато разговарят с други лица за тяхната вяра, използвайки подвижна количка с литература. Според Свидетелите на Йехова полицаите поискали от групата да покаже разрешително за ползване на количката, макар че такова не се изисква по закон. Тъй като групата нямала разрешително, полицаите им отнели количката. Групата се върнала по-късно същия ден с нова количка с литература. Общински служител по сигурността конфискувал втората количка с цялото й съдържание. След като групата подала оплакване до прокуратурата, прокурорът заключил, че Свидетелите на Йехова не са извършили престъпление и разпоредил да им бъдат върнати количките с литература.

Свидетелите на Йехова съобщиха, че на 5 април полицейски служител и трима общински чиновници се приближили до трима Свидетели на Йехова, които споделяли вярата си с граждани на улицата в Търговище, направили им забележка за нарушение на наредба, забраняваща религиозната „реклама“, и ги заплашили с глоба, ако в общината продължават да се получават оплаквания от тяхната дейност.

През август Върховният административен съд излезе с решение, че наредба на община Шумен, ограничаваща религиозната агитация, нарушава Конституцията на страната, и я обяви за нищожна. Към края на годината общината не бе

изпълнила решението на съда. През 2018 г. Върховният административен съд обяви за противоконституционни и отмени подобни наредби на общините Стара Загора и Кюстендил, ограничаващи религиозната агитация, но до края на годината въпросните общини не бяха изпълнили решенията на съда.

През май правителството отпусна 500 000 лева на БПЦ за финансиране строежа на църква във Варна, а Столичният общински съвет отпусна 204 500 лева за ремонт и строителство на три църкви на БПЦ и една на ААПЦ.

През декември Върховният административен съд потвърди решението на предишната съдебна инстанция в полза на жалбата на Католическата църква срещу данъчна оценка на имот, издадена от Столична община, която отказва да признае религиозния статут на два манастира, разположени на територията на общината, като вместо това ги третира като подлежащи на данъчно облагане жилищни сгради.

Главното мюфтийство и регионални мюсюлмански водачи сигнализираха, че няколко общини, включително Столична, Стара Загора, Разград и Хасково, са отхвърлили с непрозрачни мотиви молби на мюсюлмани за изграждане на нови или възстановяване на съществуващи религиозни обекти. Според главния мюфтия Хаджи, служители на местната управа в Стара Загора заплашили да заведат дело срещу Главното мюфтийство, ако то реализира плановете си за изграждане на многофункционален център, включващ молитвен дом, върху земя, закупена от местната мюсюлманска общност. Според бившия кмет на Разград Валентин Василев, правителството е отпуснало целева субсидия от 2 374 836 лева за реставрация на джамията Макбул Ибрахим Паша – културна забележителност, което на свой ред оправдава намеренията на местната власт да превърне джамията в Музей на Исляма и туристическа атракция, вместо да я остави да функционира като джамия. Кметът заяви, че изграждането на молитвен дом би провокирало етническо и политическо напрежение на местно равнище. Разградският мюфтия посочи, че ще продължи да преговаря с новоизбрания кмет за отварянето наново на джамията.

Главното мюфтийство заяви, че опитите му да получи съдебно решение за признаването му за правоприемник на Мюсюлманските вероизповедни общини, съществували преди 1949 г., за да може да възстанови собствеността си върху имотите, отнети от бившето комунистическо правителство, са стигнали задънена улица. Според главното мюфтийство то е изпълнило указанието на Върховния касационен съд да заведе исково вместо охранително производство, за каквото то е направило опит по-преди, но Софийският градски съд е отказал да даде ход на това производство с твърдението, че иск може да бъде заведен само срещу друго вероизповедание. При липсата на решение за законния правоприемник на Мюсюлманските вероизповедни общини държавата продължи да оставя нерешени всички реституционни претенции на главното мюфтийство.

Според публикации в медиите, на 7 октомври родители прекъснали учебните занятия в училища в Сливен, Тополчане, Карнобат, Ямбол, Сунгурларе и София и отвели децата си у дома, за да попречат на принудителното им отнемане от социалните служби, за каквото се носели слухове, ако правителството одобри проекта за нова стратегия за закрила на детето. Критиците на проекта смятаха, че той ще да даде на държавата повече власт да отнема деца от семействата им. Министър-председателят Бойко Борисов и министърът на образованието Красимир Вълчев обвиниха някои евангелски и други протестантски пастори в разпространяване на неверния слух. Министърът на образованието заяви: „Не можем да кажем със сигурност кой е източникът на тази дезинформация... Не всички пастори в региона са намесени, но има сигнали. Все още не се знае дали са евангелисти или протестанти.“ В публична декларация Обединените евангелски църкви (ОЕЦ) – група, представляваща девет отделни протестантски църкви и три съюза на петдесятни, баптистки и конгрешански църкви, изрази „огромна горчивина“ от изказванията на премиера Борисов и министър Вълчев и се противопостави на замесването в скандали на името и репутацията на която и да било от деветте организации в ОЕЦ. ОЕЦ отрече каквато и да било съпричастност на нейни членове и заяви, че протестантските пастори играят положителна роля в повишаване на социалния и образователния статус на своите ромски паства.

Според Свидетели на Йехова, Националният фронт за спасение на България и Вътрешната македонска революционна организация (ВМРО), и двете членуващи в коалицията „Обединени патриоти“, не са продължили своята, според тях, негативна медийна кампания срещу вероизповеданието, което според Свидетелите най-вероятно се дължи на успешните съдебни дела, водени срещу тези две политически партии. През март Върховният касационен съд отмени решение на предишната инстанция и наложи глоби на седем члена на ВМРО, включително регионалния лидер на ВМРО Георги Дракалиев, за подстрекателство и участие в нападение над(Залата на Царството на Свидетелите на Йехова в Бургас през 2011 г., при което бяха ранени няколко богомолци.

Сувенири с нацистки символи продължиха да се предлагат масово в туристически обекти из цялата страна. „Бней Брит“ заяви, че местните власти нямат политическа воля за справяне с проблема.

През май президентът Румен Радев и министърът на външните работи Екатерина Захариева бяха домакини на традиционните вечери ифтар с участието на религиозни водачи, представляващи шестте вероизповедания, включени в Националния съвет на религиозните общности, както и на политици, представители на академичните среди и дипломати, пред които те изтъкнаха важността на толерантността и междуконфесионалния диалог. През април Захариева бе домакин на пасхална вечеря за местни и регионални членове на еврейската общност, различни други религиозни водачи, представители на гражданското общество, политици и дипломати от държави, членуващи в Международния алианс за възпоменание на Холокоста (МАВХ).

Свободно избираемата учебна програма в националната система от държавни училища продължи да предлага три програми по религиозно обучение: една по християнска религия, една по ислям, и една по всички религии като системи от етични норми.

През септември в София бе открито първото еврейско училище през последните над 20 години, финансирано от фондацията „Роналд С. Лаудер“ и Американския еврейски обединен разпределителен комитет. Новото училище надгражда върху

дейността на фондация „Лаудер“ в предоставяне на финансова подкрепа за преподаване на иврит и еврейска история и култура в държавното 134-то училище „Димчо Дебелянов“.

Преподаватели по история продължиха да посещават курсове по въпросите на Холокоста въз основа на подписан през 2016 г. меморандум между Министерството на образованието и израелския възпоменателен център „Яд Вашем“. През февруари, в рамките на реализираната от Столична община програма „Град на толерантността и мъдростта“, организацията на евреите в България „Шалом“ и неправителствената организация „Маргиналия“ бяха домакини на семинар по усъвършенствани методи за преподаване на Холокоста, организиран за 22-ма преподаватели по история от софийски училища.

През ноември страната стана пълноправен член на Международния алианс за възпоменание на Холокоста (МАВХ). Заместник-министърът на външните работи Георг Георгиев заемаше длъжността Национален координатор за борба с антисемитизма.

Раздел III. Състояние на зачитането на религиозните свободи от обществото

През май Европейската комисия проведе изследване във всяка от държавите-членки на ЕС относно обществените възприятия за дискриминацията, като публикува резултатите през септември. Според направените констатации, 20% от респондентите смятат, че дискриминацията на основание религия или вяра е широко разпространена в България, докато 62% твърдят, че е рядко срещана; а 65% нямат нищо против лице с различно от мнозинството на населението вероизповедание да заема най-високата изборна длъжност в страната. В допълнение, 93% заявяват, че биха се чувствали комфортно да работят с близък колега християнин, 80% - с атеист, 79% - с евреин, 69% - с будист и 75% - с мюсюлманин. Запитани как биха се чувствали, ако детето им е в „любовни отношения“ с лице, принадлежащо към различни групи, 90% отговарят, че биха се

чувствали комфортно, ако партньорът е християнин, 71%, ако е атеист, 62%, ако е евреин, 49%, ако е будист, и 48%, ако е мюсюлманин.

През януари Европейската комисия публикува специално проучване на Евробарометър относно обществените възприятия спрямо антисемитизма във всяка от държавите-членки към декември 2018 г. Според това проучване, 64% от жителите смятат, че антисемисизмът не е проблем в България, докато 50% не знаят дали той се е увеличил, намалял или е останал на същото равнище през последните пет години. Процентът на онези, според които антисемисизмът е проблем в девет различни категории, бе както следва: отричане на Холокоста – 16%; в интернет – 12%; антисемитски графити или вандализъм – 15%; прояви на враждебност или заплахи към евреи на обществени места – 15%; оскверняване на еврейски гробища – 18%; физически нападения срещу евреи – 16%; антисемитизъм в училищата и университетите – 14%; антисемитизъм в политическия живот – 12%; и антисемитизъм в медиите – 12%.

Членове на Църквата на Исус Христос съобщиха, че обществените нагласи спрямо тяхната църква се подобряват. Техни представители сигнализираха само за няколко несъществени случая на тормоз срещу мисионери в Пловдив, Стара Загора и София през годината, сравнено с поне 13 случая на физически атаки и тормоз през 2018 г. Според представители на църквата обаче понякога полицията отказва да приема сигнали за инциденти от пострадалите. На 19 септември представители на църквата в Стара Загора сигнализираха, че група от четирима младежи са заплашили двама мисионери с оръжие, твърдейки, че ги следят.

Според Свидетелите на Йехова, на 6 август мъж се нахвърлил с ругатни срещу техни членове, извършващи религиозна агитация в Добрич, и заплашил да повика полиция и медиите. Мирослав Дончев, член на политическа партия „Възраждане“, се присъединил към ругателя. Според Свидетелите на Йехова, Дончев обвинил групата, че „крадат лични вещи на хора, представляват опасна секта и застрашават живота на членовете си, отказвайки извършването на кръвопреливане“. Дончев заплашил да събере още хора и упражни физическо насилие над Свидетелите, ако не „изчезнат“.

На 15 февруари медиите съобщиха, че Българският национален съюз организира в София митинг с 200-300 участници в памет на Христо Луков, лидер на Съюза на българските национални легиони - пронацистка и антисемитска организация от 40-те години на 20 век. Правителството, Българската социалистическа партия, НПО, международни организации и дипломатически мисии осъдиха митинга. Кметът на София Йорданка Фандъкова отново забрани провеждането му, но Софийският административен съд отново, както и през предишните няколко години, отмени забраната. В същия ден Министерският съвет нарочно бе домакин на среща на висши държавни служители, общински ръководители, интелектуалци, лидери на гражданското общество и дипломати от страните-членки на МАВХ. Групата подписа манифест срещу езика на омразата и се зарече да опазва публичните пространства срещу омраза и нетолерантност, както и да повишава обществената чувствителност срещу всякакви прояви на расизъм, антисемитизъм, ксенофобия и дискриминация.

Антисемитска риторика продължаваше да се появява редовно в социалните мрежи и като коментари към статии в електронните медии, както и в основните печатни издания. На обществени места редовно се появяваха антисемитски графити като свастики и обидни надписи. „Шалом“ сигнализира за засилващи се прояви на антисемитизъм във вид на писмени текстове и изображения в социалните млежи, шествия и срещи на крайнодесни и ултранационалистически групи и периодични прояви на вандализъм срещу еврейски гробища и паметници.

През май „Шалом“ разкритикува един от популярните всекидневници „*24 часа* за публикуване в навечерието на православния Великден на статия, обвиняваща евреите за смъртта на Исус Христос. Организацията обвини и автора на статията Росен Тахов за подклаждане на нетърпимост и подстрекателство към религиозна омраза.

Свидетели на Йехова съобщиха за по-малко на брой негативни медийни публикации в сравнение с предходни години, макар че някои онлайн медии с местно значение продължиха редовно да представят в изопачена светлина дейността и вярата на групата. На 1 април онлайн изданието „*Проватон*“

разкритикува община Суворово, задето отдала под наем спортно съоръжение на Свидетелите на Йехова. „*Проватон*“ описа Свидетелите на Йехова като „сатанинска секта“ и „организирана престъпна група, заграбваща имоти на самотни и лабилни хора , които подтиква към самоубийства, след което гурутата на сектата извършват сатанински ритуали за пленяване на душите на покойниците“. През март Върховният касационен съд отмени решение от 2017 г. на Бургаския апелативен съд и наложи глоба от 3 000 лева на Телевизия СКАТ и нейният водещ Валентин Касабов за разпространяване на невярна информация и правене на подигравателни коментари по отношение на Свидетелите на Йехова.

Според водачи на еврейската общност и Главното мюфтийство, продължават случаите на вандализъм срещу съответните им молитвени домове под формата на изрисувани свастики, обидни графити и счупени прозорци.Така например, на 2 юли неизвестни лица осквернiха историческата Куршум джамия в Карлово с нацистки символи, включително свастики, и оскърбителни надписи. На 4 юли неизвестно лице счупи стъклата на главния вход на Главното мюфтийство в София. Говорител на главния мюфтия нарече този акт „типично престъпление от омраза“. През януари мъж хвърли камъни по синагогата в София, счупвайки няколко прозореца. Впоследствие полицията установи самоличността на мъжа и го задържа, но не повдигна обвинения, заключавайки, че е психически лабилен.

„*Ню Йорк Таймс*“ писа, че по време на посещението си в страната на 5 май Папа Франциск се е срещнал с главата на БПЦ патриарх Неофит, но православните архиереи наредили на свещениците си да не участват в съвместно богослужение с папата. Изданието „*Екуменикал Нюз*“ съобщи, че след призива на Папа Франциск за религиозно единство и за полагане на грижи за мигрантите Пловдивският митрополит Николай от БПЦ е отхвърлил папската визита като политическа и разкритикувал усилията на папата за подобряване на отношенията между Православната и Католическата църква. Местната медия „*Под тепето*“ цитира Митрополит Николай да казва на паството си: „Целта на [икуменическото движение] е да се обединят всички църкви около Рим и когато дойде Антихристът, папата да го посрещне, а чрез него и всички, които са с него... Как да се обединим всички? Не е възможно да се обедини светлината и тъмнината.“

На 15 февруари районният мюфтия на Пловдив Танер Вели бе домакин на петото ежегодно Кафе на толерантността – възпоменателно събитие, отбелязващо нападението срещу местната Джумая джамия през 2014 г. В събитието, предназначено да подобри отношенията между религиозните групи, взеха участие представители на християнската и еврейската общност, на местните органи на властта, чуждестранни дипломати и членове на гражданското общество.

Националният съвет на религиозните общности, сред чиито членове са представители на българската православна, арменската православна, мюсюлманската, евангелската протестантска, католическата и еврейската общност, продължи с усилията си да насърчава религиозна толерантност. Съветът служи като платформа, чрез която най-масовите вероизповедания да организират съвместни събития, защитавайки общата си позиция по религиозни въпроси, като определени законодателни предложения, антисемитски и други оскверняващи действия. На 19 септември, в партньорство със Столична община, съветът проведе четвъртия Празник на религиите, организирайки концерт на изпълнители от различни религиозни общности и обиколка из различните молитвени домове в София. През април съветът проведе междурелигиозна дискусия в Белица.

Учен-изследовател на исляма от Висшия ислямски институт, който през 2018 г. участва във финансирана от Държавния департамент програма за обмен на опит на тема „Религиозният плурализъм“ във Филаделфия, приложи своя опит, организирайки няколко събития, насочени към сближаване на различните религиозни общности. Между 25 и 27 септември в партньорство с Форума за междурелигиозен диалог и партньорство той участва в провеждането на семинар, на който имами и християнски свещенослужители от цялата страна споделиха общи ценности, цели и предизвикателства.

Раздел IV. Политика и ангажираност на правителството на САЩ

На 9 май Посланикът на САЩ по въпросите на религиозните свободи се срещна с Министъра на външните работи Захариева и с лидери на БПЦ, мюкюлманската общност, католическата общност, Обединени евангелски църкви, арменската общност, еврейската общност и представители на Църквата на Исус Христос, за да обсъдят важността на религиозната свобода в борбата срещу насилствения екстремизъми преследването по религиозни причини. Освен това той посети една православна катедрала, както и Софийската синагога и джамията, за да насърчи религиозната толерантност и уважението към различните религии.

Посланикът на САЩ и други служители на посолството продължиха да обсъждат с представители на Народното събрание, Дирекция „Вероизповедания“, със службата на омбудсмана, с Комисията за защита от дискриминация, с местната власт и правоприлагащите органи случаи на дискриминация по религиозен признак, тормоз срещу религиозни малцинства и законодателни инициативи, ограничаващи свободата на религията. По време на ифтара при президента Радев през май и пасхалната вечеря с Министъра на външните работи Захариева през април посланикът обсъди темата за религиозната толерантност.

На 15 февруари посланикът направи изказване за важността на толерантността и изказа подкрепа за манифеста срещу езика на омразата, приет от Министерския съвет. Посолството подсили това послание във Фейсбук.

Представители на посолството продължиха срещите си с представители на Българската православна църква, Националния съвет на религиозните общности, Главното мюфтийство, Църквата на Исус Христос, Свидетелите на Йехова, на католическата, протестантската, арменската православна, мюсюлманската и еврейската религиозни общности, за да обсъждат независимостта на религията от държавата и проблеми, пред които са изправени религиозните групи, включително законодателни промени, потенциално ограничаващи свободата им да упражняват съответните религии. Представител на посолството участва във форума „Автентична религиозна идентичност и устойчив мир“, организиран от междуконфесионалната група Форум за религиозен диалог и партньорство. Представители на посолството се срещаха и с правозащитни групи като Българския хелзинкски комитет, „Маргиналия“, „Амалипе“, Център „Инфорома“,

Софийски форум за сигурност и с представители на академичните среди, за да обсъдят тези проблеми.

Посланикът продължи срещите си с представители на „Шалом“ и „Бней Брит“ за обсъждане на необходимостта от противопоставяне на антисемитизма и езика на омразата. В изказванията си по повод отбелязването на 75-та годишнина от спасяването на българските евреи и на възпоменателната вечеря Шабат през март посланикът говори за поуките от Холокоста и необходимостта от толерантност към различните религиозни общности. Посолството използва социалните медии, за да разпространи изказването на посланика.

Посланикът обсъди религиозната толерантност и по време на приема в част на мюсюлманския празник Рамазан Байрям през юни, домакин на който бе главният мюфтия Хаджи. През август и септември временно управляващият посолството се срещна поотделно с Патриарх Неофит, Главния мюфтия Хаджи и с представители на еврейската общност, за да обсъдят толерантността, междуконфесионалния диалог и двустранното сътрудничество. През септември временно управляващият посолството обсъди с районния мюфтия на Кърджали Бейхан Мехмед ситуацията в местната мюсюлманска общност и нейната роля в диалога между вероизповеданията и етническите общности.